

ECONOMICUS

ZNANSTVENI ČASOPIS IZ EKONOMIJE I DRUŠTVENIH ZNANOSTI | ISSN 1849-9686 | Rujan, 2017. | Broj 5 | II. godina izdavanja

SCIENTIFIC JOURNAL—ECONOMICS AND OTHER SOCIAL SCIENCES | ISSN 1849-9686 | September, 2017. | No.5 | II. Year of Publication



**međunarodno indeksirani
znanstveno-stručni časopis**

EBSCO
PUBLISHING

U ovom broju: UPRAVLJANJE KARIJEROM
PSIHOLOGIJA
STRATEŠKO PLANIRANJE U OBRAZOVANJU
MARKETING ZDRAVSTVENOG TURIZMA
EKONOMSKA STATISTIKA

In this issue: CAREER MANAGEMENT
PSYCHOLOGY
STRATEGIC PLANNING IN EDUCATION
HEALTH TOURISM MARKETING
ECONOMIC STATISTICS



Oeconomicus | www.znanstvenarijec.hr

IZDAVAČ/THE PUBLISHER

Znanstvena riječ d.o.o. za usluge

www.znanstvenarijec.hr

Ilica 376

10000 Zagreb

Hrvatska

Nadležni sud: Trgovački sud u Zagrebu

MBS: 080987102, **OIB:** 74610150076

Banka: RBA - Raiffeisen Bank, Zagreb

IBAN: HR6124840081107439424

Osoba ovlaštene za zastupanje:

Gabrijela Budimir Šoško

GLAVNA UREDNICA
THE CHIEF EDITOR

dr.sc. Gabrijela Budimir Šoško, doc.

UREDNIČKI TIM
THE EDITORIAL BOARD

dr. sc. Gabrijela Budimir Šoško, doc.

prof. dr. sc. Stanislav Nakić

dr.sc. Renata Šliwa

dr.sc. Inga Kawka

prof. dr. sc. Slavko Vukša

SURADNICI U OVOM IZDANJU
/ASSOCIATES IN THIS ISSUE

mr.sc. Jasenka GOJŠIĆ

Tomislav PAVLOVIĆ

Anita MARKOTIĆ

Anita BARTOLIN

dr.sc.Sanja BUDIMIR

Dubravka KONJEVOD, univ.spec., act.soc.

dr.sc. Marina GREGORIĆ

Melita SEČAN, struč.spec.oec.,

mr.sc. Ivan HEGEDUŠ

Dino UDOROVIĆ

dr. sc. Josip ARNERIĆ

BROJ IZLAZAKA GODIŠNJE
PUBLISHING FREQUENCY

Časopis Oeconomicus izlazi 3 puta godišnje.

Oeconomicus is published 3 times per year.

ISSN

1849 - 9686

OGLAŠAVANJE
ADVERTISEMENT FEES

1 stranica: 4.500,00 kn

1/2 stranice: 2.500,00 kn

1/4 stranice: 1.350,00 kn

PRETPLATA NA ČASOPIS
ANUAL SUBSCRIPTION FEE

Godišnja pretplata za:

- **fizičke osobe:** 699,00 kn

- **pravne osobe:** a) 1.900 kn
b) 3.200 kn

KONTAKT/CONTACT

E-mail:

oeconomicus.hr@gmail.com

Tel.:

+385 (0)91 5907561

Adresa: Ilica 376, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Banka: Raiffeisen BANK, Zagreb

IBAN: HR6124840081107439424

GRAFIČKA PRIPREMA
GRAPHIC DESIGN

Znanstvena riječ d.o.o.

UVODNIK

Dragi čitatelji i suradnici,

Dobrodošli u rujansko izdanje znanstveno-stručnog časopisa za ekonomiju i ostale društvene znanosti - Oeconomicus.

U ovom izdanju se nalaze posebno zanimljive teme. Počevši od znanstvenog rada na engleskom jeziku o organizacijskoj podršci banlansiranim karijerama žena, koji je dobio posebno izvrsne međunarodne recenzije, izvornog znanstvenog članka iz područja psihologije budućih mladih znanstvenika psihologa, do također izvornog znanstvenog rada iz područja ekonomske statistike te ostalih ekonomskih tema. Ovaj put želimo podijeliti s vama informaciju koju smo dobili od EBSCO Publishinga, a to je da se baza u kojoj se nalazi Oeconomicus, nalazi među prve tri **akademske** baze po svojoj posjećenosti, čime se povećava mogućnost međunarodne prepoznatljivosti i veće citiranosti svih radova objavljenih u Oeconomicusu.

Zahvaljujemo našim pretplatnicima na ukazanom povjerenju i našim suradnicima na kvalitetnim radovima koji se dobro nadopunjavaju s nepristranošću, kvalitetom i visokim standardima koje u Oeconomicusu njegujemo od samog početka izlaženja časopisa..

Želimo vam ugodno čitanje,

Glavna urednica:
dr.sc. Gabrijela Budimir Šoško, doc.
i
urednički tim Oeconomicusa

EDITORIAL INTRODUCTION

Dear readers and colleagues,

Welcome to the September issue of a scientific journal for economics and other social sciences - Oeconomicus.

In this issue, there are some especially interesting topics. There is a paper written in English about organizational support for balanced women's careers. This paper has received particularly excellent international reviews. This issue contains an original scientific article from the field of psychology written by future young psychology scientists, as well as original scientific paper covering area of economic statistics issues and other topics from business and economics area.

This time we want to remind you that Oeconomicus is indexed in EBSCO Publishing Database, one that is among the first three EBSCO **academic databases** for its visibility. This fact is increasing the possibility of international recognition and citation of all papers published in Oeconomicus.

We thank our trusted subscribers and our associates for their quality papers that is well complemented with the neutrality, quality and high standards that we have been nurturing in Oeconomic since the very beginning of its publishing.

We wish you a pleasant reading.

Chief Editor:
Gabrijela Budimir Šoško, PhD
and
Oeconomicus Editorial Board Members

SADRŽAJ

Career Management

mr.sc. Jasenka GOJŠIĆ

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF WOMEN BALANCED CAREERS -THEORETICAL RESEARCH

(ORGANIZACIJSKA POTPORA BALANSIRANIM KARIJERAMA ŽENA TEORIJSKO ISTRAŽIVANJE)

8

Psihologija

Tomislav PAVLOVIĆ, Anita MARKOTIĆ i Anita BARTOLIN I dr.sc. Sanja BUDIMIR

SOCIOSEKSUALNA OBILJEŽJA U ODNOSU NA TJELESNU PRIVLAČNOST LICA I IZRAŽENOST OSOBINA MRAČNE TRIJADE

26

Strateško planiranje u obrazovanju

Dubravka KONJEVOD, univ.spec., act.soc..

STRATEŠKO PLANIRANJE I VOĐENJE SREDNJOŠKOLSKOG OBRAZOVNOG SUSTAVA NA PRIMJERU ODABRANE SREDNJE ŠKOLE

32

Marketing zdravstvenog turizma

dr.sc. Marina GREGORIĆ, Melita SEČAN, struč.spec.oec., mr.sc. Ivan HEGEDUŠ

MARKETING ZDRAVSTVENOG TURIZMA U FUNKCIJI PRODUŽENJA TURISTIČKE SEZONE

55

Ekonomska statistika

Dino UDOROVIĆ, Dr. sc. Josip ARNERIĆ

ANALIZA BETA KONVERGENCIJE NETO PLAĆA ZEMALJA SREDNJE I ISTOČNE EUROPE

73

CONTENT

Career Management

mr.sc. Jasenka GOJŠIĆ

ORGANIZATIONAL SUPPORT OF WOMEN BALANCED CAREERS -THEORETICAL RESEARCH

8

Psychology

Tomislav PAVLOVIĆ, Anita MARKOTIĆ i Anita BARTOLIN I dr.sc. Sanja BUDIMIR

SOCIO-SEXUAL TRAITS AND THE RELATION TO PHYSICAL FACIAL ATTRACTION AND EXPRESSION OF DARK TRIAD TRAITS

26

Strategic Planning in Education

Dubravka KONJEVOD, univ.spec., act.soc..

STRATEGIC PLANNING AND MANAGEMENT OF THE MEDIUM SCHOOL EDUCATION SYSTEM ON EXAMPLE OF SELECTED MIDDLE SCHOOL

45

Health Tourism Marketing

dr.sc. Marina GREGORIĆ, Melita SEČAN, struč.spec.oec., mr.sc. Ivan HEGEDUŠ

MARKETING OF HEALTH TOURISM IN THE FUNCTION OF THE TOURIST SEASON EXTENSION

55

Economic Statistics

Dino UDOROVIĆ, Dr. sc. Josip ARNERIĆ

BETA CONVERGENCE NET BALANCE ANALYSIS OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE COUNTRIES

73

Oeconomicus je znanstveno-stručni časopis iz područja ekonomije i povezanih društvenih znanosti.

Uredništvo prima isključivo neobjavljene rukopise na hrvatskom ili engleskom jeziku.

Primljeni članci najprije prolaze prvu uredničku kontrolu, a zatim se upućuju na postupak tzv. dvostruke slijepe recenzije, što znači da identitet autora i recenzenta ostaje neotkriven. Iz tog razloga, važno je da autori iz radova te iz informacija o identitetu elektroničkog dokumenta uklone sve informacije koje mogu otkriti njihov identitet. Radove recenziraju ugledni domaći i međunarodni znanstvenici i stručnjaci iz pojedinih područja.

Dostavljanjem članaka, autori daju časopisu pravo prvog objavljivanja rada.

Uredništvo pridržava pravo članak prilagoditi standardima časopisa i pravopisu hrvatskog odnosno engleskog jezika, a sve u skladu i sa standardima **EBSCO Publishing-a**.

Dozvoljeno je besplatno korištenje objavljenih članaka u obrazovne i ostale nekomercijalne svrhe, uz prikladno isticanje izvora.

Radovi se dostavljaj u A4 formatu, na hrvatskom ili engleskom jeziku

Radovi se dostavljaju u elektronskom obliku na email adresu:

oeconomicus.hr@gmail.com

STANDARDI

I. PODATCI O AUTORU

Na početku rada navodi se titula, te ime i prezime autora (npr.: dr. sc. Ime Prezime), sa osnovnim podacima autora u fusnoti.

U fusnoti na istoj stranici navodi se naziv i adresa institucije u kojoj je autor zaposlen, te njegova e-mail adresa

IV. TABLICE I SLIKE

Tablice i slike unositi na pripadajuće mjesto u članku.

Tablice i slike moraju biti u crno - bijeloj boji.

Tablice i slike ne smiju biti skenirane.

Sve slike dostaviti odvojeno od samog rada (najbolje u pdf formatu), ali naznačiti u samom tekstu gdje im je mjesto.

Navesti izvor ispod svake slike.

Sve slike i tablice izgledom ujednačiti.

U tablicama i slikama koristiti font Times New Roman prikladne veličine.

V. CITATI, FUSNOTE I LITERATURA

Citirane dijelove teksta navoditi u tekstu.

Citate stavljati u zagrade ili navodnike, a iste sadržavaju prezime autora i godinu izdanja na primjer: (BOR, 2000), a u slučaju navođenja stranice: (BOR, 2000, 101).

Bilješke (fusnote) označiti arapskim brojkama u tekstu i pozicionirati ih na istoj stranici na dnu teksta.

U popisu literature navesti sve korištene izvore, i to abecednim redom prema prezimenima autora i kronološkim redom za radove istog autora.

Ako su korišteni izvori istog autora s istom godinom izdanja, treba ih razlikovati u zagradi (a, b, c i sl.), iza godine izdanja.

Ukoliko se radi o koautorstvu, onda se navode prezimena sa početnim slovom imena, abecednim redom.

Na primjer:

Za knjige:

Horvat, J., (2001), naziv knjige, izdavač.

Za časopise:

Novak I., Oeconomicus, 10 (1): 50-60. (10 označava volumen/godište/ časopisa, (1) broj časopisa unutar godišta, a 50-60 je broj stranica u korištenom tekstu).

VI. KLJUČNE RIJEČI

Navesti najviše osam ključnih riječi na hrvatskom i engleskom jeziku.

VII. SAŽETAK

Sažetak sadržava do 100 riječi. U sažetku se navode svrha i ciljevi rada, metode, rezultati i zaključak o mogućoj primjeni rezultata.

Sažetak dolazi iza naslova, a mora biti jasan i pisan u trećem licu na hrvatskom i engleskom jeziku.

SOCIOSEKSUALNA OBILJEŽJA U ODNOSU NA TJELESNU PRIVLAČNOST LICA I IZRAŽENOST OSOBINA MRAČNE TRIJADE

SAŽETAK

Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u procjeni socioseksualnih obilježja osobe s obzirom na tjelesnu privlačnost lica i izraženost osobina ličnosti iz Mračne trijade kod profila muškaraca i žena. U istraživanju su korišteni rezultati 1112 sudionika – studenata s područja Hrvatske čiji je zadatak bio putem online upitnika, konstruiranog za potrebe ovog istraživanja, na temelju prezentirane fotografije osobe suprotnog spola i teksta u kojem su iznesene informacije o izraženosti/neizraženosti pojedinih ili svih osobina iz Mračne trijade procijeniti privlačnost prezentirane osobe za kratkoročnu i dugoročnu vezu, kao i broj njegovih/njezinih prethodnih

IZVORNI znanstveni članak Original Scientific Paper

seksualnih partnera. U istraživanju je primijenjeno 6 univarijantnih nacrti (2x5), a analiza je rađena zasebno na muškom (n = 307) i ženskom (n = 805) poduzorku. Rezultati su pokazali da, osim u kontekstu kratkoročne veze, kod procjena su se važnijim pokazale osobine Mračne trijade, čiji negativan utjecaj na procijenjenu privlačnosti, izuzev muškog narcizma koji žene smatraju poželjnim, nije mogao biti zasjenjen stereotipom „lijepo je dobro“, kao i da je navedeni stereotip vjerojatno posljedica usmjeravanja pažnje na osobe koje se smatra fizički privlačnima.

Cljučne riječi: Mračna trijada, privlačnost lica, broj seksualnih partnera, dugoročna veza, kratkoročna veza

SOCIO-SEXUAL TRAITS AND THE RELATION TO PHYSICAL FACIAL ATTRACTION AND EXPRESSION OF DARK TRIAD TRAITS

ABSTRACT

The goal of this research is to test differences of estimated socio-sexual traits of the person (both male and female profiles) regarding their physical facial attraction and expression of the Dark Triad personality traits. Participants were Croatian students (N=1112) who filled in an online questionnaire. The task was to estimate the attractiveness of the presented person's profile for the short-term and long-term relationship, as well to estimate the number of previous sexual partners of the presented person's profile. Profiles were created for the purpose of this research and they were presented with photographs of the person's facial (male and female), and accompanied text that described the

level of the expression of the specific Dark triad personality traits. Six uni variate designs were applied (2x5), and the results were analyzed separately on the male (N=307) and female sample (N=805). Results show that, except in the context of short-term relationship, the Dark triad personality traits have a negative influence on estimation of attractiveness of a person's profile for a long-term relationship (except in the case of male narcissism which is found to be desired by women). This effect is found to be stronger than the stereotype "Beautiful is good" which is probably a consequence of directing attention to the people that are considered to be physically attractive.

Keywords: Dark Triad, facial attraction, number of sexual partners, log-term relationship, short-term relationship

¹ tpavlovic@hrstud.hr, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju.

² amarkotic@hrstud.hr, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju.

³ abartolin@hrstud.hr, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju.

⁴ sbudimir@hrstud.hr, viši asistent, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatski studiji, Odjel za psihologiju.

UVOD

U literaturi, filmskoj industriji i općenito medijima često se može naići na negativne likove, tzv. anti-junake, koji su među publikom popularni unatoč tomu što su prikazani kao zlobni, prijetvorni, pa čak i okrutni (Kruger, Fisher i Jobling, 2003). Jedan od najpoznatijih anti-junaka današnjice jest James Bond, lik romanopisca Iana Fleminga kojeg karakterizira manipuliranje drugima, zaobilaženje zakona i nedostatak empatije (Jonason, Webster, Schmitt, Li i Crysel, 2012). Stotine milijuna dolara zarade koje su ostvarili noviji anti-junaci poput Deadpoola ili Johna Wicka (The numbers, 2017) jasno ukazuju na brojnost obožavatelja i obožavateljica „zločestih dečkih“ u čijim su životima opasne situacije više pravilo nego iznimka. S druge strane, ne može se osporiti ni popularnost ženskih likova sličnih osobina, poput Lare Croft, Daenerys Targaryen ili Natashe Romanove. Iako bi se u posljednje navedenim primjerima moglo hipotetizirati da popularnost likova proizlazi velikim dijelom iz tjelesne privlačnosti glumca, takav je argument moguće pobiti činjenicom da su se glumci koji su utjelovili spominjane likove pojavljivali i u drugim filmovima koji nisu doživjeli takav uspjeh. Nadalje, lik Jamesa Bonda utjelovio veći broj glumaca te iako većina njegovih obožavatelja ima svog „omiljenog“ Bonda, rijetki su oni koji ponekog od njih nikako ne podnose. Uz to, dio anti-junaka svoju popularnost stekao je putem stripova, po kojima su tek naknadno snimljeni filmovi, stoga tjelesna privlačnost glumaca nije mogla utjecati na njihov uspjeh. Ne postaju svi izmišljeni junaci popularni, stoga se popularnost spominjanih očito razvila s razlogom. Iz prethodnih redaka razvidno je da taj „razlog“ ne leži isključivo u tjelesnoj privlačnosti glumaca niti uzbudljivim događajima koji krase njihovu svakodnevicu (budući da su oni prisutni kod svih junaka i anti-junaka). Stoga je, pozivajući se na Jonasona, Webstera, Schmitta, Lia i Crysel (2012), moguće zaključiti da njihova popularnost, ali i privlačnost, dijelom izvire i iz toga što su to „baš oni“ – iz njihove ličnosti.

Koncept Mračne trijade model je ličnosti proizašao iz rada Paulhusa i Williamsa (2002) koji obuhvaća tri dimenzije na kojima bi spominjani anti-junaci i anti-junakinje zasigurno postizali visoke rezultate:

makijavelizam, narcizam i psihopatiju. Te tri dimenzije slične su po socijalno averzivnom karakteru, ali različite po adaptivnim i maladaptivnim elementima te negativnim ishodima (Furnham, Richards i Paulhus, 2013). Za makijavelizam je karakteristična sklonost interpersonalnoj manipulaciji i amoralnost, za narcizam vjerovanje u vlastitu superiornost i dominantnost, dok su obilježja psihopatije impulzivnost, traženje uzbuđenja te manjak empatije (Paulhus i Williams, 2002). Navedena obilježja ukazuju na paradoks popularnosti anti-junaka: iako imaju brojne socijalno nepoželjne osobine, što ih u neku ruku čini sličnim negativcima, i dalje su omiljeni među publikom. Štoviše, smatra ih se i privlačnima (Liddy-Judge, 2013), što za sobom povlači pitanje o privlačnosti samih osobina Mračne trijade u kontekstu romantičnih odnosa.

Rauthmann i Kolar (2013) pokazali su da se osobine ličnosti Mračne trijade općenito procjenjuju nepoželjnima, uz iznimku narcizma koji je smatran poželjnijom osobinom od psihopatije i makijavelizma, i za dugoročnu i za kratkoročnu vezu. Navedenu pojavu autori objašnjavaju kao posljedicu toga da su osobine poput šarmantnosti, vodstva i smjelosti, karakteristične za narcizam, društveno poželjne (Rauthmann i Kolar, 2013). Pritom su općenito osobine Mračne trijade procjenjivane privlačnijima za kratkoročnu nego za dugoročnu vezu. Takav nalaz je u skladu s radovima drugih autora koji ukazuju na orijentiranost osoba s izraženim osobinama Mračne trijade prema kratkoročnim odnosima (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009; Jonason, Valentine, Li i Harbeson, 2011) te ili zbog njihovih obilježja ili zbog nedostatka interesa za takvo što manje uspjeha postižu u dugoročnim odnosima.

U tom kontekstu pokazano je da osobe koje su visoko na dimenzijama Mračne trijade u prosjeku imaju više seksualnih partnera (Jonason, Li, Webster i Schmitt, 2009), te su da osobe visoko na skali psihopatije i narcizma sklonije upuštanju u afere za jednu noć (Adams, Luevano i Jonason, 2014). Nalaz se može objasniti povezanošću takvih osobina ličnosti s preuzimanje preuzimanjem rizika, koji se odražava u sklonosti rizičnijem ponašanju

i unutar odnosa. Budući da je velik broj seksualnih partnera pozitivno povezan s potencijalnim reproduktivnim uspjehom (Kanazawa, 2003), posjedovanje osobina ličnosti *Mračne trijade* može biti adaptivno jer pospješuje rješavanje problema vezanih uz pronalazak partnera i reprodukciju (Jonason, Li i Buss, 2010). Postoje istraživanja koja ukazuju na uspješnost takvih strategija - u istraživanju u kojem se nije pravila razlika između dugoročnih i kratkoročnih romantičnih odnosa žene su privlačnijima procjenjivale muškarce s izraženim osobinama *Mračne trijade* nego muškarce s neutralnim opisom ličnosti (Carter, Campbell i Muncer, 2014). Slični su rezultati dobiveni i u situacijama „speed datinga“, gdje su osobe visoko na dimenziji narcizma na ovakvoj vrsti spoja bile procijenjene privlačnijima i češće su odabirane, neovisno o spolu (Jauk i sur., 2016). Kod žena je taj efekt bio značajno pod utjecajem njezinog tjelesnog izgleda, a kod muškaraca se efekt smanjivao kada se u obzir uzela ekstraverzija. Potonji su autori također pokazali da su muškarci s izraženim narcizmom izbirljiviji kod odabira partnerica, dok su žene s izraženom psihopatijom pristupačnije partnerima. No, primjećuje se da su navedene prednosti uglavnom vezane uz kontekst kratkoročnih odnosa, dok osobe s izraženim osobinama *Mračne trijade* u kontekstu dugoročnih romantičnih odnosa nailaze i na brojne zapreke. To potvrđuje i Bussovo kroskulturalno (1989) istraživanje provedeno u 33 zemlje, koje je pokazalo da je ženama važnije da im partner osigura resurse potrebne za ulaganje u potomstvo, te vrednuju osobine ličnosti poput ugodnosti, savjesnosti i otvorenosti, što ukazuje na važnost „socijalno poželjnih“ osobina ličnosti kod procjene muškarca kao dugoročnog romantičnog partnera (Botwin, Buss i Shackelford, 1997). Također, pokazalo se kako su osobe s izraženim osobinama ličnosti iz *Mračne trijade* uspješnije u privlačenju partnera koji su već zauzeti, odnosno u vezi ili braku, ali i češće su spremne napustiti svog partnera radi novoga (Jonason i sur., 2010). Dakle, osobe čiji partneri imaju izražene osobine ličnosti iz *Mračne trijade* imaju veće izgleda biti napuštene ili prevarene. Zbog toga bi se partnerovo posjedovanje osobina ličnosti iz *Mračne trijade* moglo percipirati kao potencijalni gubitak u dugoročnim odnosima. Naime, pokazalo se kako ljudi pri odlučivanju i zaključivanju pokazuju averziju prema gubitku, odnosno pokazuju veću osjetljivost na potencijalne

gubitke nego na potencijalne dobitke (Tversky i Kahneman, 1991). Uzevši u obzir navedene nalaze, razvidno je da odnos između *Mračne trijade* i privlačnosti postoji, iako nije precizno definiran, kao i to da može biti zasjenjen tjelesnom privlačnošću osobe. Tjelesni izgled osobe, što i Jauk i suradnici potvrđuju (2016), može utjecati na to kako ju drugi procjenjuju. Prema stereotipu „lijepo je dobro“, tjelesno privlačnim osobama češće se pripisuju socijalno poželjne karakteristike kao što su poželjnije osobine ličnosti, sretniji brakovi i općenito sretniji životi od onih koji se pripisuju tjelesno neprivlačnima (Dion, Berscheid i Walster, 1972; Eagly, Ashmore, Makhijani i Longo, 1991). Tjelesna privlačnost partnera, posebice privlačnost lica, lako je prepoznatljivo i pozitivno vrednovano obilježje u kontekstu odnosa (Buss, 2012; Pavlović, Markotić, Škrlec i Budimir, 2017). Kod kratkoročnih veza, upravo ono je ključni kriterij odabira partnera, i kod muškaraca i kod žena, što se objašnjava time da ono ukazuje na zdravlje i plodnost (Meltzer, McNulty, Jackson i Karney, 2014). Brojna istraživanja utvrdila su pozitivnu korelaciju između tjelesne privlačnosti muškaraca i broja njegovih seksualnih partnerica (Bogaert i Fisher, 1995; Gangestad i Simpson, 1990). Također, tjelesno atraktivne žene imaju više seksualnog iskustva i veće seksualno samopoštovanje, upravo zato što im muškarci općenito pridaju više pozornosti (Wiederman i Hurst, 1998). Spolne razlike u preferenciji tjelesne privlačnosti dolaze više do izražaja u dugoročnim vezama, gdje muškarcima tjelesna privlačnost ostaje važan faktor u procjeni privlačnosti, dok je ženama ovaj faktor značajno manje važan (Meltzer i sur., 2014). Ovim se ovim istraživanjem nastojalo steći uvid u odnose osobina ličnosti iz modela *Mračne trijade* i privlačnosti u kontekstu dugoročnih i kratkoročnih romantičnih odnosa, kod muškaraca i žena, s ciljem nadopunjavanja postojećih teorijskih znanja o njihovom odnosu te provjerom opstojnosti zaključaka ranijih istraživanja na hrvatskom uzorku. Također, istraživački pristup razlikuje se od onog primjenjivanog u ranijim radovima te omogućava provjeru relevantnosti osobina *Mračne trijade* u kontekstu ostalih osobnih informacija u pojedincu, čime se stvaraju općeniti profili osoba u kojima osobine *Mračne trijade* nisu istaknute, nego uklopljene u konstelaciju pojedinčeve osobnosti, što donekle povećava ekološku valjanost dosadašnjih istraživanja.

1. OPĆI CILJ

Cilj ovog istraživanja je ispitati razlike u sudionikovim procjenama socioseksualnih obilježja profila osoba suprotnog spola s obzirom na njihovu tjelesnu privlačnost lica i izraženost osobina ličnosti iz Mračne trijade.

Socioseksualna obilježja procjenjivana u istraživanju su privlačnost za dugoročnu vezu, privlačnost za kratkoročnu vezu i broj prethodnih seksualnih partnera.

1.1. PROBLEMI

Prvim problemom ovog istraživanja nastojalo se ispitati razlike u procjeni privlačnosti profila osobe suprotnog spola za kratkoročnu i dugoročnu vezu te razliku u procijenjenom broju seksualnih partnera obzirom na tjelesnu privlačnost lica procjenjivane osobe i njezine izraženosti osobina ličnosti iz Modela mračne trijade. U istraživanju se ispitalo, ne samo zasebno djelovanje navedenih varijabli na procjene profila, nego i njihova interakcija, koja bi označavala pojavu stereotipa „lijepo je dobro“. Dobivene obrasce relevantnosti pojedinih obilježja u kontekstu odabira partnera nastojalo se usporediti s obzirom na spol procjenjivača, kako bi se utvrdile eventualne spolne razlike u preferenciji privlačnog lica ili pojedine kombinacije osobina Mračne trijade. Pritom se temeljem ranije navedene literature (Bogaert i Fisher, 1995; Pavlović i sur., 2017; Wiederman i Hurst, 1998) očekuje da privlačnijima budu procijenjeni profili tjelesno privlačnijeg lica, kod muških sudionika i za dugoročnu i za kratkoročnu vezu, a kod ženskih samo za kratkoročnu vezu. Također, očekuje se da profili osoba s tjelesno privlačnijim licem budu procijenjeni kao osobe s većim brojem seksualnih partnera u odnosu na manje privlačne. Sukladno nalazima ranijih radova (Buss, 1989; Jonason i sur., 2009), očekuje se također utvrditi niže procjene privlačnosti kod profila s izraženijim osobinama Mračne trijade u odnosu na profile u

kojima su one manje izražene, kod muškaraca i kod žena, izuzev narcizma, koji ne bi trebao bitno smanjivati procjenu privlačnosti profila (Rauthmann i Kolar, 2013). Očekuje se veći utjecaj osobina Mračne trijade u kontekstu dugoročnih u odnosu na kratkoročne veze. Povezano s prethodnim, očekuje se da profili s izraženijim osobinama Mračne trijade budu procijenjeni kao osobe s većim brojem seksualnih partnera. Sukladno stereotipu „lijepo je dobro“ (Dion i sur., 1972), očekuje se utvrditi interakcijski efekt osobina Mračne trijade i tjelesne privlačnosti lica, pri čemu bi profili privlačnijeg lica trebali bilježiti manji pad procjena privlačnosti u slučaju visoko izraženih osobina Mračne trijade.

Drugo istraživačko pitanje vezano je uz sudionikovo uočavanje i percipiranje osobina Mračne trijade te se njime nastojalo ispitati razlike u procjeni izraženosti osobina ličnosti iz Mračne trijade kod profila s obzirom na različite kombinacije njihove izraženosti. Osim toga, provjeravala se ovisnost sudionikovih procjena o privlačnosti lica osobe s profila. Očekuje se utvrditi da sudionici dobro prepoznaju osobine Mračne trijade te, sukladno Dion i suradnicima (1972), da profili privlačnijeg lica budu procijenjeni niže na dimenzijama Mračne trijade u odnosu na one manje privlačnog lica kada te osobine na profilu budu visoko izražene.

2. METODA

2.1. SUDIONICI

Prigodni uzorak korišten u ovom istraživanju čine studenti različitih Sveučilišta s područja Republike Hrvatske, koji su obaviješteni o istraživanju i prikupljeni u uzorak putem društvenih mreža i mailing lista. Ukupno je prikupljen 1171 sudionik, od čega njih 329 muškog spola. Iz istraživanja su pomoću Mahalanobisovog statistika isključeni aberantni rezultati, čime se uzorak sveo na 1112 sudionika, od čega njih 307 muškog spola. U

takvom su uzorku najbrojniji bili studenti Ekonomskog fakulteta (14.7%), Filozofskog fakulteta (12.2%), Fakulteta elektrotehnike i računarstva (8.1%) te Fakulteta političkih znanosti (7.9%). Njihova prosječna dob iznosila je 21.76 godina ($sd = 2,39$), dok se njihov dobni raspon kretao između 18 i 55 godina. Pritom je njih 45.2% bilo u nekoj vrsti romantičnog odnosa u vrijeme kada su sudjelovali u istraživanju.

2.2. NACRT

S ciljem odgovora na postavljena istraživačka pitanja u ovom istraživanju, primijenjeno je šest univarijatnih nacrti (Shematski prikaz 1), a analiza je zasebno rađena na muškom ($N = 307$) i ženskom ($N = 805$) poduzorku. Šest univarijatnih 2×5 nacrti između skupina određeni su istim nezavisnim varijablama: razinom tjelesne privlačnosti lica (privlačno/neprivlačno) te razinama izraženosti pojedinih osobina ličnosti Mračne trijade (sve osobine visoko izražene, sve osobine nisko izražene, po jedna osobina visoko izražena, a druge dvije nisko), uz razlike u zavisnim varijablama. S ciljem odgovaranja na prvi istraživački problem, zasebno su kao zavisne varijable primjenjivane

privlačnost profila za dugoročnu vezu te privlačnost profila za kratkoročnu vezu, pri čemu su obje varijable mjerene na skali Likertovog tipa u rasponu od 1 (nimalo privlačan/na) do 7 (izrazito privlačan/na). Zavisna varijabla trećeg univarijatnog nacrti bio je procijenjeni broj prethodnih seksualnih partnera osobe s profila koji su sudionici mogli upisivati bez ograničenja raspona. Posljednjim trima univarijatnim nacrtima nastojalo se odgovoriti na drugi istraživački problem, pa su zavisne varijable predstavljale procjene osobina Mračne trijade profila, svake osobine zasebno.

Shematski prikaz 1. 2×5 nacrt provedenog istraživanja

		Izraženost osobina Mračne trijade				
		MNP (B1)	Mnp (B2)	mNp (B3)	mnP (B4)	mnp (B5)
tjelesna privlačnost lica (A)	visoka (A1)	A1xB1	A1xB2	A1xB3	A1xB4	A1xB5
	niska (A2)	A2xB1	A2xB2	A2xB3	A2xB4	A2xB5

Napomena: Kod osobina ličnosti Mračne trijade, svaka je osobina predstavljena početnim slovom (M=makijavelizam, N=narcizam, P=psihopatija), pri čemu je visoka izraženost osobine označena velikim slovom (M, N, P), a niska malim slovom (m, n, p). Nacrt je isti za sudionike oba spola te svih 6 zavisnih varijabli: privlačnost za dugoročnu vezu, privlačnost za kratkoročnu vezu, broj prethodnih seksualnih partnera i osobine Mračne trijade.

Izvor: Autori

2.3. INSTRUMENT

Instrument primijenjen u ovom istraživanju sastojao se više dijelova, zasebno opisanih u sljedećim poglavljima. Redoslijed poglavlja ujedno odražava redoslijed kojim su zadaci predstavljani

sudionicima. Sudionici su instrumentu mogli pristupiti nakon što su klikom potvrdili da su pročitali i razumjeli uvjete sudjelovanja.

2.3.1. OPĆI PODACI

U općem dijelu, sudionici su označili svoj spol, dob,

studij te status romantične veze (slobodan/zauzet).

2.3.2. SAMOPROCJENA LIČNOSTI

Budući da se u ranijim radovima ekstraverzija pokazala relevantnom osobinom kod odabira partnera (primjerice, Jauk i sur., 2016), s ciljem njezine kontrole prvo su prikupljane samoprocjene ličnosti sudionika. Za samoprocjenu osobina ličnosti primijenjeni su bipolarni pridjevski markeri osobina ličnosti iz Velepotorog modela (Mlačić i Šakić, 2008), pri čemu su iz originalne skale izdvojene 4 čestice za svaku od osobina (nesamouvjeren - samouvjeren, šutljiv - komunikativan, zatvoren-otvoren i pasivan-aktivan za ekstraverziju; neskroman-skroman, licemjerman-iskren, sebičan-nesebičan i hladan-topao za ugodnost; neoprezan-oprezan, neorganiziran-organiziran, neozbiljan-ozbiljan i neodgovoran-odgovoran za savjesnost; nervozan-staložen, napet-

opušten, zabrinut-nezabrinut i razdražljiv-nerazdražljiv za emocionalnu stabilnost; neintelligentan-intelligentan, naivan-mudar, nesklon razmišljanju-misaon i nekredivan-kredivan za intelekt. Zadatak sudionika bio je iskreno procijeniti svoje osobine u odnosu na druge osobe slične dobi i spola na bipolarnoj skali od 1 do 9 pri čemu su pridjevi kojima su bili označeni ekstremi međusobno oprečni. Pritom su rezultati na oba poduzorka ovog istraživanja ukazali na visoku pouzdanost unutarnje konzistencije za svaki od faktora ($\alpha = .88$ i $\alpha = .89$ za ekstraverziju, $\alpha = .84$ i $\alpha = .77$ za ugodnost, $\alpha = .87$ i $\alpha = .84$ za savjesnost, $\alpha = .86$ i $\alpha = .84$ za emocionalnu stabilnost te $\alpha = .87$ i $\alpha = .86$ za intelekt, pri čemu su prvo navođeni rezultati dobiveni na ženskom poduzorku).

2.3.3. PRIKAZ PROFILA OSOBE SUPROTNOG SPOLA

Nakon samoprocjene ličnosti, sudionicima je prikazan profil osobe suprotnog spola koju su kasnije procjenjivali, uz uputu da pogledaju fotografiju i pažljivo pročitaju tekst jer će se u nastavku koristiti informacijama koje su u njemu sadržane. Profil se sastojao od fotografije osobe, na kojoj je bilo prikazano lice uz pozadinu jednolike sive boje, te opisa koji je sadržavao četiri odlomka, ukupne dužine oko 480 riječi.

Prije provođenja istraživanja, troje istraživača procijenilo je nekoliko javno dostupnih fotografija preuzetih s interneta s obzirom na privlačnost osobe

na fotografiji te procijenjenu starost fotografirane osobe. Privlačnost lica procjenjivala se na skali od 1 („izrazito neprivlačno lice“) do 10 („izrazito privlačno lice“), a starost osobe slaganjem svih istraživača da osoba na fotografiji ima između 20 i 25 godina. Pri odabiru fotografija pazilo se da udaljenost fotografirane osobe od kamere, boja pozadine te vidljiva odjeća budu ujednačene. Temeljem tih procjena odabrane su 4 fotografije koje su primijenjene u instrumentu: privlačna djevojka, neprivlačna djevojka, privlačan mladić i neprivlačan mladić.

Prvi odlomak teksta sadržavao je opće podatke o osobi (primjerice, otkud dolazi, koliko ima braće i sestara) te kratki opis osobina ličnosti iz Velepeterog modela (primjerice, „Smatra da je maštovita, a prijateljice joj često govore kako ima bogat rječnik i da u društvu većinom ima najviše zanimljivih ideja.“ kao dio opisa intelekta), pri čemu su referentnu točku za formiranje opisa predstavljale tvrdnje iz hrvatske verzije upitnika Velikih Pet (Mlačić i Goldberg, 2007). Zatim su uslijedila tri odlomka u kojima je opisivana izraženost osobina ličnosti iz modela Mračne trijade - narcizma, makijavelizma i psihopatije. Pritom je formirano 5 kombinacija izraženosti tih osobina: u jednoj verziji sve tri osobine bile su visoko izražene, u drugoj slabo izražene, a u ostale tri verzije po jedna je osobina Mračne trijade bila visoko izražena, dok su ostale bile slabo izražene (primjerice, visoko izražena psihopatija, ali niski makijavelizam i narcizam), što je također vidljivo iz Shematskog prikaza 1. Odlomci su formirani po uzoru na tvrdnje iz poznatih upitnika osobina ličnosti iz modela Mračne trijade, Kratki upitnik Mračne trijade (Short Dark Triad; Jones i Paulhus, 2014), Narcistični inventar ličnosti

(Narcissistic Personality Inventory; Ames, Rose i Anderson, 2006), Inventar patološkog narcizma (Pathological Narcissism Inventory; Pincusi sur., 2009), Skraćena skala makijavelizma (MM-1; Wertag, Milas i Mlačić, 2013) te Samoizvješće psihopatije, kratka forma (Self-Report Psychopathy scale - short form; Paulhus, Neumann i Hare, u tisku). Svi upitnici korišteni su sukladno dopuštanjima autora, s ciljem da opisi u odlomcima što potpunije odražavaju obilježja navedenih triju osobina ličnosti. Primjerice, kombinacijom tvrdnji iz NPI i SD3 stvorena je jedna od rečenica koja opisuje izraženost narcizma: „Renata je uvjerena da je sposobnija od drugih ljudi, posebice od kolega s fakulteta, te smatra kako bi brojne grupne aktivnosti bez nje bile dosadne.“, a iz čestica MM-1 formiran je dio opisa makijavelizma: „I sama smatra kako je općenito bolje je biti značajan i nepošten, nego beznačajan i pošten. Vjeruje kako je do ostvarenja svojih ciljeva lakše doći dodvoravanjem, nego uvjeravanjem ili racionalnim argumentima te stoga često laska...“ Redoslijed prikaza odlomaka bio je isti u svakoj verziji instrumenta - nakon općih podataka o osobi s profila, uslijedio je odlomak o narcizmu, psihopatiji te konačno o makijavelizmu.

2.3.4. PROCJENA SOCIOSEKSUALNIH OBILJEŽJA OSOBE S PROFILA

Procjena privlačnosti za dugoročnu, odnosno kratkoročnu vezu, mjerena je skalom Likertovog tipa od 7 stupnjeva, pri čemu su sudionici mogli označiti odgovore u rasponu od toga da im procjenjivana osoba nije nimalo privlačna (1) do

toga da im je izrazito privlačna (7). Broj prethodnih seksualnih partnera osobe s profila sudionici su mogli upisati u predviđeno polje, pri čemu maksimalan broj prethodnih partnera koji je procjenjivač mogao upisati nije bio ograničen.

2.3.5. PROCJENA LIČNOSTI OSOBE SUPROTNOG SPOLA PO MODELU

Za procjenu osobina ličnosti osobe s profila primijenjen je upitnik Prljavih dvanaest (Dirty Dozen; Jonason i Webster, 2010), koji mjeri osobine ličnosti iz modela Mračne trijade. Upitnik je sastavljen od 12 čestica, po 4 za svaku osobinu ličnosti iz modela, a pokazao je jasnu faktorsku strukturu, zadovoljavajuću test-retest pouzdanost te konvergentnu i divergentnu valjanost, kao i

pouzdanost unutarnje konzistencije ($\alpha = .84$ za narcizam, $\alpha = .79$ za makijavelizam te $\alpha = .77$ za psihopatiju; Jonason i Webster, 2010), što je potvrđeno i u ovom istraživanju ($\alpha = .89$ za narcizam, $\alpha = .95$ za makijavelizam te $\alpha = .74$ za psihopatiju).

3. POSTUPAK

Pristup instrumentu bio je omogućen putem poveznice, koja je vodila na web stranicu izrađenu u svrhu ovog istraživanja gdje su dane osnovne informacije o istraživanju (objašnjenje postupka njegove provedbe, jamstvo anonimnosti i prava na odustajanje u bilo kojem trenutku). U slučaju slaganja s navedenim i pristanka na sudjelovanje u istraživanju, sudionici su kliknuli na tipku koja ih je dovela do stranice na kojoj im je po slučaju dodijeljena jedna od verzija upitnika koje su se međusobno razlikovale s obzirom na osobine Mračne trijade profila te tjelesnu privlačnost lica osobe s profila (vidi Shematski prikaz 1.). Svaki je sudionik imao zadatak procijeniti profil osobe suprotnog spola (Renato za sudionice i Renata za sudionike). Vrijeme ispunjavanja upitnika nije bilo ograničeno, a sudionicima je naglašeno da se ne pokušavaju vratiti na prethodnu stranicu jednom kad odluče nastaviti na sljedeću. Verzije upitnika

izrađene su pomoću Google obrazaca, stoga su zabilježeni podaci samo onih sudionika koji su u cijelosti ispunili upitnik. Ukupno je postojalo 10 verzija upitnika za sudionice te 10 verzija za sudionike, od kojih je svaki rješavao samo jednu. Rezultati su analizirani pomoću SPSS-a (v. 23.0).

U cilju odgovaranja na istraživačke probleme, na oba poduzorka provedene su 2x5 ANOVA-e popraćene REGWQ post hoc testom (uz $\alpha = .05$), zbog zadovoljavajućeg balansa između konzervativnosti i snage (Howell, 2010). Prije toga, 2x5 ANOVA modelom provjereno je razlikuju li se skupine s obzirom na ekstraverziju, a t-testovima razlikuju li se omjeri zauzetih i slobodnih sudionika po skupinama kako bi se kontrolirale eventualne razlike s obzirom na ta obilježja, koja nije moguće eksperimentalno manipulirati. Provedbu istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu.

4. REZULTATI

Nakon preliminarne obrade podataka u svrhu izbacivanja aberantnih rezultata na preostalim

podacima izračunati su deskriptivni podaci (Tablica 1.)

Tablica 1. Prikaz deskriptivnih podataka procjene privlačnosti i osobina Mračne trijade osoba s obzirom na privlačnost lica i izraženost osobina Mračne trijade

Spol sudionika	Privlačnost lica	Mračna trijada	N	Kratkoročna veza		Dugoročna veza		Broj seksualnih Partnera		Makijavelizam		Narcizam		Psihopatija	
				M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Muški (N=307)	Visoka	MNP	30	4.37	2.01	2.50	1.71	5.50	3.26	5.30	1.45	5.70	1.23	4.69	1.22
		Mnp	31	4.58	1.86	3.42	2.03	4.58	4.35	5.01	1.50	3.84	1.08	3.85	1.02
		mNp	34	4.71	1.82	3.71	1.93	4.00	3.52	2.78	1.70	5.15	1.58	3.40	1.29
		mnP	31	5.00	1.55	4.00	1.57	4.68	2.34	2.62	1.28	3.18	1.44	4.21	0.98
		mnp	30	3.87	2.26	4.40	1.69	4.20	2.43	2.33	1.58	2.48	1.32	3.18	1.14
	Niska	MNP	30	2.33	1.67	1.63	1.00	4.47	4.51	5.84	1.38	6.01	1.27	4.86	1.42
		Mnp	30	3.03	1.63	2.43	1.45	4.23	2.62	5.15	1.49	3.97	1.05	4.01	1.23
		mNp	31	2.55	1.52	2.84	1.77	3.13	2.67	2.77	1.62	5.01	1.15	3.30	1.08
		mnP	30	3.23	1.77	2.63	1.75	4.63	4.21	3.15	1.39	3.58	1.59	4.18	1.22
		mnp	30	2.83	1.53	3.87	1.76	2.43	1.45	2.08	1.35	2.74	1.60	2.93	1.19
Ženski (N=805)	Visoka	MNP	84	2.93	1.73	1.80	1.24	6.24	4.29	5.82	1.28	5.96	1.24	5.04	1.21
		Mnp	95	3.58	2.04	2.64	1.62	4.21	2.35	5.46	1.37	3.79	1.54	3.85	1.29
		mNp	79	4.06	1.91	3.70	1.74	3.92	2.41	2.39	1.45	5.01	1.23	3.24	1.01
		mnP	62	4.01	1.61	2.92	1.57	4.52	2.90	2.52	1.38	3.10	1.46	4.44	1.22
		mnp	86	4.04	1.80	4.05	1.41	3.74	3.01	1.76	0.98	2.41	1.17	3.22	1.03
	Niska	MNP	75	1.82	1.31	1.32	0.76	5.20	4.64	5.99	1.05	5.94	1.06	4.91	1.30
		Mnp	76	2.16	1.47	1.99	1.38	3.33	2.42	5.13	1.48	3.71	1.39	3.94	1.20
		mNp	89	2.70	1.47	2.79	1.52	3.24	2.35	2.38	1.33	4.85	1.49	3.12	1.30
		mnP	74	2.43	1.45	2.31	1.52	3.23	2.72	2.30	1.26	2.82	1.30	4.33	1.23
		mnp	85	2.47	1.32	3.08	1.71	2.73	1.89	1.88	1.23	2.53	1.31	3.02	1.06

Izvor: Autori

U Tablici 1. prikazane su razlike u procjenama socioseksualnih obilježja (privlačnosti za dugoročnu vezu, privlačnosti za kratkoročnu vezu te broja prethodnih seksualnih partnera) te osobina Mračne trijade s obzirom na spol, privlačnost lica te kombinacije izraženosti osobina Mračne trijade. Pokazane su i razlike u procjenama privlačnosti kod muškaraca i žena, pri čemu su muškarci ženske profile za kratkoročnu ($t(511.96) = 4.964$; $p < .001$) i dugoročnu vezu ($t(505.62) = 3.93$; $p < .001$) procjenjivali privlačnijima u odnosu na ženske procjene muških profila. Općenito, može se zaključiti da su procjene privlačnosti ukazuju na osrednju poželjnost procjenjivanih osoba.

Prije provedbe analize, provjereno je jesu li skupine ujednačene s obzirom na ekstraverziju sudionika te status veze. Rezultati 2x5 ANOVA modela ukazali su da se skupine sudionika nisu značajno razlikovale prema ekstraverziji ($F(4, 795)$

$= 1.899$; $p > .05$ za ženski i $F(4, 297) = 1.143$; $p > .05$ za muški poduzorak) ni prema omjeru zauzetih i slobodnih sudionika ($\chi^2(9, 805) = 13.84$; $p > .05$ za ženski i $\chi^2(9, 307) = 4.72$; $p > .05$ za muški poduzorak). Zbog razmjerno velikog broja sudionika po skupinama pretpostavljena je normalnost teorijskih raspodjela promatranih varijabli (Zimmerman, 1987), a zbog podjednakog broja sudionika po skupinama (Tablica 1.), može se zaključiti da su provedene ANOVA-e robusne na odstupanja od preduvjeta homogenosti varijanci po skupinama (Howell, 2010). U tablicama u nastavku prikazani su rezultati provedenih testova za sudionike oba spola, najprije za socioseksualne varijable procijenjene privlačnosti za kratkoročnu vezu, privlačnosti za dugoročnu vezu te broja prethodnih seksualnih partnera procjenjivane osobe, a zatim za procjenu osobina Mračne trijade.

4.1. PRIVLAČNOST PROFILA ZA KRATKOROČNU VEZU

Rezultati ukazuju na spolne razlike u relevantnosti privlačnosti lica i osobina Mračne trijade za privlačnost procjenjivane osobe za kratkoročnu vezu. Kod pripadnika oba spola privlačnost lica pokazala se važnim čimbenikom privlačnosti osobe za kratkoročnu vezu ($F(1, 297) = 70.92$; $p < .001$ za muški poduzorak i $F(1, 795) = 146.18$; $p < .001$ za ženski poduzorak), pri čemu su osobe s privlačnijim licima procjenjivane i privlačnijima za kratkoročnu vezu ($M = 3.70$ naspram $M = 2.33$ za žene te $M = 4.15$ naspram $M = 2.80$ za muškarce). Rezultati su ukazali na spolne razlike u relevantnosti osobina Mračne trijade prilikom procjene privlačnosti potencijalnog partnera za kratkoročnu vezu. Dok kod procjene ženskih profila njihovi opisi osobina Mračne trijade nisu imali presudnu ulogu u procjeni privlačnosti za

kratkoročnu vezu ($F(4, 297) = 0.96$; $p > .05$), za procjenu muških profila te su se osobine pokazale relevantnima ($F(4, 795) = 9.83$; $p < .001$), pri čemu su žene najmanje privlačnom procijenile kombinaciju svih triju visoko izraženih osobina Mračne trijade ($M = 2.41$), dok su ostale kombinacije procjenjivane podjednako privlačnima. Rezultati parcijalnog η^2 ukazuju da je i kod žena i kod muškaraca privlačnost lica relevantnija za privlačnost za kratkoročnu vezu u odnosu na osobine Mračne trijade osobe s profila ($\eta^2 = .15$ naspram $\eta^2 = .05$ kod žena te $\eta^2 = .19$ naspram $\eta^2 = .03$ kod muškaraca). Interakcijski efekt osobina Mračne trijade i privlačnosti lica na procjenu privlačnosti profila nije zabilježen ni kod muškaraca ($F(4, 297) = 0.96$; $p > .05$) ni kod žena ($F(4, 795) = 0.55$; $p > .05$).

4.2. PRIVLAČNOST PROFILA ZA DUGOROČNU VEZU

Rezultati provedenih testova pokazali su da se kod procjene partnera za dugoročnu vezu u obzir uzimaju i privlačnost lica ($F(1, 297) = 22.80$; $p < .001$ za muški poduzorak i $F(1, 795) = 47.53$; $p < .001$ za ženski poduzorak) i osobine Mračne trijade ($F(4, 297) = 11.69$; $p < .001$ za muški poduzorak i $F(4, 795) = 46.78$; $p < .001$ za ženski poduzorak). Pritom se prema rezultatima parcijalnog η^2 pokazuje da su osobine Mračne trijade kod sudionika oba spola objasnile veći udio varijance procjene privlačnosti za dugoročnu vezu u odnosu na privlačnost lica ($\eta^2 = .14$ naspram $\eta^2 = .07$ za muškarce te $\eta^2 = .19$ naspram $\eta^2 = .06$ za žene). Osobe privlačnijeg lica bile su proglašene privlačnijima za dugoročnu vezu ($M = 3.01$ naspram $M = 2.33$ za ženski poduzorak te $M = 3.61$ naspram $M = 2.68$ za muški poduzorak). Rezultati REGWQ post hoc testa ukazali su i na spolne razlike u preferiranim osobinama Mračne trijade. Kod muškaraca su utvrđena 3 homogena podskupa: najmanje privlačnim su procijenjene žene s visoko izraženim svim osobinama Mračne

trijade ($M = 2.07$), podjednako privlačnima su procijenjene žene s visoko izraženom po jednom osobinom Mračne trijade ($M = 2.93$ za visoko izražen samo makijavelizam, $M = 3.29$ za visoko izražen samo narcizam te $M = 3.33$ za visoko izraženu samo psihopatiju), dok su najprivlačnijima procjenjivane žene s nisko izraženim navedenim osobinama ($M = 4.13$). Na ženskom poduzorku pokazalo se da su najmanje privlačni muškarci s visoko izraženim osobinama Mračne trijade ($M = 1.57$), nešto privlačnijim su procjenjivani muškarci s izraženom samo psihopatijom ili samo makijavelizmom ($M = 2.35$ za makijavelizam i $M = 2.59$ za psihopatiju), dok su najprivlačnijima procjenjivani muškarci s izraženim samo narcizmom ($M = 3.21$) ili sa svima osobinama nisko izraženim ($M = 3.57$). Interakcijski efekt osobina Mračne trijade i privlačnosti lica na procjenu privlačnosti profila ponovno je izostao ($F(4, 297) = 0.47$; $p > .05$ kod procjene ženskog i $F(4, 795) = 0.80$; $p > .05$ kod procjene muškog profila).

4.3. BROJ PRETHODNIH SEKSUALNIH PARTNERA OSOBE S PROFILA

Pripadnici oba spola prilikom procjenjivanja prethodnog broja seksualnih partnera u obzir uzimaju i privlačnost lica ($F(1, 297) = 4.70$; $p < .05$ za muški poduzorak i $F(1, 795) = 21.38$; $p < .001$ za ženski poduzorak) i osobine Mračne trijade osobe s profila ($F(4, 297) = 2.90$; $p < .05$ za muški poduzorak i $F(4, 795) = 16.98$; $p < .001$ za ženski poduzorak). Pritom su osobe s privlačnim licem procjenjivane kao osobe s više prethodnih seksualnih partnera ($M = 4.52$ naspram $M = 3.51$ za ženski poduzorak te $M = 4.58$ naspram $M = 3.77$ za muški poduzorak), čime je objašnjen tek mali dio varijance broja prethodnih partnera (parcijalni $\eta^2 = .02$ kod ženskih profila te parcijalni $\eta^2 = .03$ kod muških profila). Najviše varijance broja prethodnih partnera procjenjivane osobe objašnjeno je u ženskom (parcijalni $\eta^2 = .08$) i u muškom poduzorku (parcijalni $\eta^2 = .04$)

temeljem osobina Mračne trijade. Pritom su rezultati REGWQ testa provedenom na procjenama koje su davali muškarci pokazali mješovit obrazac homogenih podskupova, iz kojih je jedina razlučiva razlika bila ona između profila žena s nisko izraženim osobinama Mračne trijade, koji su procijenjeni da su imali najmanje seksualnih partnera ($M = 3.32$), dok je za ženske profile sa svim visoko izraženim navedenim osobinama procijenjeno da su imali najviše seksualnih partnera ($M = 4.98$). Prema procjeni žena, najviše prethodnih seksualnih partnerica imao je muškarac sa svim visoko izraženim osobinama Mračne trijade ($M = 5.75$), dok se ostali nisu razlikovali. Interakcijski efekt ponovno nije zabilježen ni kod muškaraca ($F(4, 297) = 0.62$; $p > .05$) ni kod žena ($F(4, 795) = 0.20$; $p > .05$).

4.4. PROCJENA OSOBINA LIČNOSTI MUŠKIH I ŽENSKIH PROFILA

Zbog ekonomičnosti, rezultati provedenih statističkih testova prikazani su u tablici 2., s

komentarima sadržanim u tekstu u nastavku.

Tablica 2. Razlike u procijenjenim osobinama Mračne trijade muških i ženskih profila temeljem privlačnosti lica i izraženosti osobina Mračne trijade

Izvor varijabiliteta		<i>F</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	parcijalni η^2
Makijavelizam					
muški poduzorak					
Privlačnost lica		1.21	1	.272	<.01
Mračna trijada		63.23	4	<.001	.46
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		0.81	4	.517	.01
ženski poduzorak					
Privlačnost lica		0.38	1	.540	<.01
Mračna trijada		347.19	4	<.001	.64
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		1.08	4	.364	<.01
Narcizam					
muški poduzorak					
Privlačnost lica		1.58	1	.210	<.01
Mračna trijada		56.59	4	<.001	.43
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		0.37	4	.832	<.01
ženski poduzorak					
Privlačnost lica		0.90	1	.343	<.01
Mračna trijada		184.29	4	<.001	.48
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		0.50	4	.739	<.02
Psihopatija					
muški poduzorak					
Privlačnost lica		0.01	1	.936	<.01
Mračna trijada		20.07	4	<.001	.21
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		0.33	4	.855	<.01
ženski poduzorak					
Privlačnost lica		1.61	1	.204	<.01
Mračna trijada		70.62	4	<.001	.26
(Privlačnost lica)X(Mračna trijada)		0.40	4	.807	<.01

Izvor: Autori

Kao što je razvidno iz tablice 2., razlike u procijenjenom makijavelizmu, narcizmu i psihopatiji utvrđene su jedino temeljem razlika u kombinaciji izraženosti osobina Mračne trijade, dok se nijedna od testiranih interakcija osobina Mračne trijade s privlačnošću prikazanog lica nije pokazala značajnom (svi $p > .05$).

Rezultati REGWQ post hoc testa ukazali su na razlike u procjeni navedenih osobina s obzirom na to koja od njih je bila istaknuta. Kod procjena ženskog profila, muškarci su značajno najsklonijim makijavelizmu proglasili osobe sa svim visoko izraženim osobinama Mračne trijade ($M = 5.58$) te one s visoko izraženim samo makijavelizmom ($M = 5.09$), koje su činile jedan

homogeni podskup, drugi homogeni podskup činile su ostale tri kombinacije osobina Mračne trijade - sve osobine nisko izražene ($M = 2.21$) te visoko izražen samo narcizam ($M = 2.78$) i visoko izražena samo psihopatija ($M = 2.88$). U kontekstu narcizma, najniže procjene zabilježene su kod ženskog profila s nisko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 2.61$), koji je praćen homogenim podskupom koji su sačinjavale osobe s visoko izraženom samo psihopatijom ($M = 3.37$) ili samo makijavelizmom ($M = 3.90$). Najnarcističnijim je procijenjen profil ženske osobe s visoko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 5.85$), dok je nešto manje narcističnim procijenjen profil osobe s visoko izraženim samo

($M = 5.08$). U kontekstu procjena psihopatije ženskih profila, uočena su tri homogena podskupa rezultata. Prvi su podskup, procijenjen najmanje sklonim psihopatiji, činili profili žena obilježeni nisko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 3.05$) te profil s visoko izraženim samo narcizmom ($M = 3.35$). Drugi su podskup činile osobe s visoko izraženim samo makijavelizmom ($M = 3.93$) ili samo psihopatijom ($M = 4.19$), dok je psihopatija procijenjena najizraženijom kod profila sa svim visoko izraženim osobinama Mračne trijade ($M = 4.78$).

Kod procjene muških profila, za makijavelizam su utvrđena četiri homogena podskupa, pri čemu su najmanje sklonima makijavelizmu procjenjivani muškarci s nisko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 1.82$), a najviše sklonima oni s visoko izraženim trima navedenim osobinama ($M = 5.90$), nakon kojih je slijedio profil s visoko izraženim samo makijavelizmom ($M = 5.31$). Muškarci s visoko izraženim samo narcizmom ($M = 2.38$) ili samo psihopatijom ($M = 2.40$) činili su jedan homogeni podskup, procijenjen relativno niskim prema osobini makijavelizma, dok su

visoku procjenu dobili muškarci s visoko samo makijavelizmom. U kontekstu psihopatije, ona je procijenjena najmanje karakterističnom za muškarce s nisko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 3.12$) te za one s visoko izraženim samo narcizmom ($M = 3.18$). Za razliku od muškog poduzorka, osobe s visoko izraženim samo makijavelizmom ($M = 3.89$) procijenjene su manje sklonima psihopatiji od osoba s visoko izraženom samo psihopatijom ($M = 4.33$), dok su najsklonijima psihopatiji procjenjivane osobe s visoko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 4.98$). Kod procjene narcizma kod muškaraca primijećena je najveća „osjetljivost“ ženskih procjena te je uočeno pet homogenih podskupova, odnosno svi su se profili međusobno razlikovali prema procijenjenom narcizmu. Pritom je najmanje narcističnim procijenjen profil muškarca s nisko izraženim svim osobinama Mračne trijade ($M = 2.47$), za kojim su uslijedili profil s visoko izraženom samo psihopatijom ($M = 2.95$), samo makijavelizmom ($M = 3.75$), samo narcizmom ($M = 4.93$) te profil sa visoko izraženom cijelom Mračnom trijadom ($M = 5.95$).

5. RASPRAVA

Rezultati istraživanja pokazali su, sukladno očekivanjima i rezultatima ranijih istraživanja (Bogaert i Fisher, 1995; Pavlović i sur., 2017; Wiederman i Hurst, 1998), da su fizički privlačne osobe procjenjivane privlačnijima za kratkoročnu i dugoročnu vezu, i muškarcima i ženama. Takav nalaz sukladan je tumačenjima evolucijske psihologije, odnosno teoriji seksualne selekcije (Darwin, 1871; prema Buss, 2012), koja ukazuje na tjelesni izgled kao indikator dobrog zdravlja (Meltzer i sur., 2014). Pritom su naznake spolnih razlika vidljive u rezultatu da su muškarci ženske profile s privlačnijim licem, kako za kratkoročne, tako i za dugoročne veze, procijenili poželjnijima, nego žene muške profile. Naime, muškarci su skloniji od žena u osobama suprotnog spola vidjeti više seksualnosti i seksualne

zainteresiranosti unatoč tomu što za takve procjene imaju vrlo malo znakova, primjerice, ukoliko procjenjuju osobu samo na temelju fotografije (Abbey i sur., 1987). Osim toga, muškarci i žene različito vrednuju pojedine osobine kod partnera, što je u kontekstu Mračne trijade utvrđeno i ovim istraživanjem. Budući da su profili formirani za ovo istraživanje sadržavali osobine koje nisu ni tipično muške ni tipično ženske, već su opisi bili usmjereni prema zahvaćanju spolno univerzalnih preferencija, moguće je da je u njima nedostajalo „ono nešto“ što se samo kod pojedinog spola cijeni. Nadalje, primjećuje se da je u dugoročnim vezama ženama manje bitan fizički izgled nego muškarcima, što se dijelom se može objasniti Triversovom (1972) teorijom roditeljskog ulaganja, gdje fizički atraktivniji muškarci ulažu

manje resursa što ih čini nepodobnima za dugoročnu vezu u kojoj žene traže skrb za djecu i sebe. Stoga bi, prema Triversu (1972), ženama u kontekstu dugoročnih odnosa bilo vrijednije u takav odnos stupiti s muškarcem s povoljnijim osobinama ličnosti, koje bi im omogućavale veću sigurnost u stabilnost njihovog odnosa (Buss, 1989), što je potvrđeno i ovim istraživanjem, odnosno ukazanim preferencijama prema odabiru partnera sa slabije izraženim osobinama Mračne trijade. No, sudionici muškog spola dijelom su potvrdili, a dijelom opovrgnuli Triversovu (1972) teoriju. Utvrđeno je da im kod odabira partnerice za kratkoročnu vezu nisu važne osobine ličnosti Mračne trijade, što nije bio slučaj kod žena koje su i tu preferirale što slabije izraženu Mračnu trijadu, suprotno rezultatima Carter i suradnika (2014), ali uklapa se u Triversovu teoriju roditeljskog ulaganja. No, u kontekstu dugoročnih veza pokazalo se da je ipak i muškarcima važna ličnost partnerice. Takav nalaz može ukazivati na tendencije muškaraca da osigura stabilan odnos kako bi omogućio veći reproduktivni uspjeh sebi, u pogledu više djece s istom partnericom te veće vjerojatnosti preživljavanja pojedinog djeteta (Hill i Hurtado, 1996; prema Buss, 2012), ali i sigurnost da su djeca o kojima brine njegova. Dosadašnja su istraživanja ljubomore i nevjera dosljedno pokazala da muškarcima teže pada seksualna nevjera od emocionalne (Shackelford, Buss i Bennett, 2002; Schützwohl, 2006). Takvi su nalazi sukladni evolucijskoj hipotezi muške (ne)sigurnosti u očinstvo (Buss, 2012), prema kojoj zbog unutarnje oplodnje kod žene muškarac nikad ne može sa 100% sigurnošću znati da je on otac, a ne netko drugi, stoga mu je važno da partnerica bude osoba u čiju se vjernost može pouzdati – a ne impulzivna, umišljena i podla. Stoga, zbog averzije prema gubitku (Tversky i Kahneman, 1991), i muškarci i žene teže „pouzdanijim“ partnerima, odnosno u kontekstu dugoročnih veza izbjegavaju osobe s visoko izraženim osobinama Mračne trijade te ih više privlače one kod kojih te osobine ne primjećuju. Povezano s prethodnim, pokazalo se da je i procjena broja prethodnih partnera u većoj mjeri ovisila o osobinama Mračne trijade nego o privlačnosti lica. Prema muškim i ženskim

procjenama, najviše seksualnih partnera imale su osobe sa svim visoko izraženim dimenzijama Mračne trijade, što je sukladno istraživanju Jonasona i suradnika (2009), a može se objasniti nalazima da se osobe s izraženim osobinama Mračne trijade procjenjuju atraktivnijima (Carter i sur., 2014), barem za kratkoročne odnose. Dodatno objašnjenje odnosi se na glavna obilježja Mračne trijade kao što su impulzivnost, sklonost promiskuitetu i osjećaj vlastite grandioznosti (Pauhus i Williams, 2002), koja sugeriraju seksualnu aktivnost osobe te njezinu orijentaciju prema kratkoročnim, pa i jednonoćnim vezama (Adams i sur., 2014; Jonason i sur., 2010).

Zanimljivost među rezultatima predstavlja pojava da je kod žena za dugoročnu vezu muškarac s visoko izraženim narcizmom podjednako poželjan kao i muškarac sa slabo izraženim osobinama Mračne trijade. Nalaz da izraženi narcizam čini muškarce privlačnijima u odnosu na makijavelizam i psihopatiju sukladan je rezultatima istraživanjima Rauthmanna i Kolar (2013) te Jauka i suradnika (2016), a može se objasniti nalazom da osobe visoko na narcizmu odlikuju osobine poput šarmantnosti i hrabrosti, a takve se osobine u individualističkim kulturama cijene i izazivaju divljenje (Rauthmann i Kolar, 2013). Narcizam kao odrednica privlačnosti u dugoročnim vezama ima veću relevantnost nego u kratkoročnim vezama upravo zato što je jedan od nalaza istraživanja da je u dugoročnim vezama Mračna trijada relevantnija za procjenu poželjnosti od privlačnosti lica.

Uzevši u obzir drugi istraživački problem, pokazalo se da sudionici dobro prepoznaju i razlikuju osobine Mračne trijade, sukladno s drugim radovima u kojima su se osobine ličnosti procjenjivale putem pisanih sadržaja (Gill, Oberlander i Austin, 2006; Gosling, Augustine, Vazire, Holtzman i Gaddis, 2011). Stoga se može zaključiti i da je eksperimentalna manipulacija bila uspješna te da nije došlo do zanemarivanja teksta ili zamora zbog njegove dužine, koji bi za posljedicu imali automatsko davanje odgovora. Općenito gledano, ni kod jednog statističkog testa nije utvrđena interakcija privlačnosti lica i osobina Mračne trijade na procjenu poželjnosti osobe (za dugoročnu ili kratkoročnu vezu), procjenu

prethodnog broja partnera te osobe ili njezinih osobina (makijavelizam, narcizam, psihopatija). To ukazuje da kod procjena sudionika nije došlo do stereotipa „lijepo je dobro“, odnosno da su podjednako strogo procjenjivale profile osoba privlačnog i one osoba manje privlačnog lica. Iako takvi rezultati nisu sukladni nalazima Dion i suradnika (1972), moguće je da ih i ne opovrgavaju. Općenito govoreći, procjene privlačnosti dobivene u ovom istraživanju nisu visoke, što ukazuje na osrednju poželjnost procjenjivanih osoba koja može proizlaziti iz spolnih razlika u poželjnim osobinama kod partnera (Tadinac i Hromatko, 2005), ali i iz toga da oni nisu bili dovoljno privlačni sudionicima. Stoga se ovim istraživanjem ne opovrgava spominjani stereotip, već se ukazuje da on ne djeluje na procjene kod tjelesno privlačnih lica, već je za njegovo djelovanje vjerojatno potrebna nešto izraženija tjelesna privlačnost. Stoga je moguće da se efekt pojavio kod sudionika kojima su prikazana lica bila izrazito privlačna, iako to nije zabilježeno budući da je privlačnost lica bila manipulirana od strane istraživača kao objektivno obilježje. No, moguća je (i sukladnija dobivenim rezultatima) obratna pojava – primjerice, Lorenzo, Biesanz i Human (2010) svojim su radom ukazali da je tjelesna privlačnost važna za točnost procjene prvog dojma te da je on općenito točniji što je procjenjivana osoba privlačnija. U svjetlu tog objašnjenja, može se reći da tjelesna privlačnost služi kao prvi indikator potencijalne vrijednosti partnera te ako ona nije zadovoljavajuća, vjerojatnije je da će potencijalni partner biti odbačen ili izbjegnuto i prije upoznavanja. S druge strane, ukoliko je primjereno privlačan, vjerojatnije je da će dobiti priliku za upoznavanje, pri čemu će više pažnje biti posvećeno njegovoj ličnosti. Nadalje, tijekom samog tog upoznavanja može doći do samoispunjavajućeg proročanstva – prema privlačnoj osobi „zainteresirani procjenjivač“ ponaša se pristojnije i ugodnije, što i kod nje budi ugodne reakcije i emocije zbog kojih se, sukladno halo efektu, može proglasiti „dobrom“. No, kada je pažnja privučena, a osobine ličnosti nisu povoljne, što zato jer su kao u kontekstu ovog istraživanja unaprijed određene i jasno prikazane, a što u stvarnosti gdje se tijekom razgovora mogu saznati neugodni detalji o

sugovorniku od interesa, stereotip „lijepo je dobro“ slabi kao posljedica sve većeg broja argumenata o neugodnim stranama sugovornika. Stoga bi se moglo reći da prema podacima iz ovog istraživanja stereotip „lijepo je dobro“ djeluje kao povećalo – ukoliko se prezentiraju ugodne činjenice, olakšava stvaranje pozitivnog dojma, a ukoliko se prezentiraju one neugodne, olakšava stvaranje negativnog dojma o procjenjivanoj osobi.

Moguća ograničenja rezultata ovog istraživanja odnose se na obilježja primijenjenog instrumenta. Jedno od njih odnosi se na interpretaciju rezultata kod profila s jednom visoko izraženom i dvije nisko izražene osobine iz Mračne trijade. Naime, ovim nacrtom nije bilo moguće točno ustanoviti jesu li na procjene privlačnosti profila više utjecale dvije osobine iz Mračne trijade koje su bile nisko izražene ili jedna koja je bila visoko izražena. Iako je online provođenje istraživanja često te ima brojne prednosti kao što su ekonomičnost, ušteda vremena i olakšan pristup ciljanoj populaciji (Paolacci, Chandler i Ipeirotis, 2010), postoje i određena ograničenja koja prije svega proizlaze iz neprisutnosti istraživača uz sudionika u trenutku ispunjavanja upitnika. U takvim situacijama, prema Milasu (2005) postoji mogućnost da je dio sudionika ispunjavao upitnik u društvu, što je moglo rezultirati davanjem ponešto drugačijih, ekstremnijih ili socijalno poželjnijih odgovora. Ipak, novije provjere valjanosti online istraživanja ukazuju da sudionici koji su njima prikupljeni čine barem jednako kvalitetan uzorak kao onaj prikupljen nekom od metoda koja ne uključuje slučajni odabir (Berinsky, Huber i Lens, 2012; Buhrmeister, Kwang i Gosling, 2011; Paolacci, Chandler i Ipeirotis, 2010). Navedenom u prilog ide i sve veći broj stranica koje se javljaju u novije vrijeme, a nude usluge online prikupljanja podataka (Peer, Samat, Brandimarte i Acquisti, 2014), stoga se može reći da valjanost prikupljenih podataka nije bitnije ugrožena u odnosu na tradicionalnu papir-olovka metodu istraživanja. Nadalje, uzorak ovog istraživanja jest prigodan i čine ga studenti koji su dobrovoljno pristali na ispunjavanje upitnika što prema Milasu (2005) ukazuje na problem pristranosti pri izboru sudionika koji potencijalno može ugrožavati vanjsku valjanost istraživanja. Naime, u istraživanju su sudjelovali studenti koji se od

opće populacije razlikuju prema nekim karakteristikama, prvenstveno u razini obrazovanja, što potencijalno može ukazivati na njihove različite preferencije pri procjeni privlačnosti izraženosti osobina Mračne trijade i fizičkog izgleda za kratkoročnu, odnosno dugoročnu vezu. Još jednim nedostatkom može se smatrati unaprijed definirana privlačnost lica od strane istraživača, umjesto da se od sudionika prikupila informacija o tome koliko im je prikazano lice privlačno, čime bi se ujedno omogućilo proučavanje eventualnog utjecaja stereotipa „lijepo je dobro“ na pojedince u slučaju kada ih se procjenjuje izrazito tjelesno privlačnima.

U budućim istraživanjima uključivanje sudionika u kasnim dvadesetim godinama moglo bi jasnije pokazati važnost izraženosti pojedinih osobina Mračne trijade prilikom procjena privlačnosti za dugoročnu vezu, budući da je odabir partnera za dugoročnu vezu (ali ne i za kratkoročnu) u toj dobi učestaliji i od veće važnosti (Berk, 2008), zbog čega se mogu očekivati još istančanije preferencije, odnosno averzija prema osobinama Mračne trijade potencijalnih partnera. Osim toga, do vrijednih spoznaja moglo bi se doći i uključivanjem varijabli poput samopoštovanja ili vlastite privlačnosti procjenjivača u nacrt, koje bi mogle pokazati kakvim osobama se sviđaju partneri s izraženim osobinama Mračne trijade, odnosno za koje osobe postoji rizik da jednog dana postanu „žrtve“

partnera potencijalnog psihopata ili narcisa. U nacrt bi bilo zanimljivo uključiti i ekstremnu i prosječnu ne/privlačnost lica, ali dodatno i cijelog tijela, kako bi se jasnije uvidio njihov značaj za procjene. Osim toga, nacrt bi se mogao unaprijediti i dodavanjem različitih razina izraženosti osobina Mračne trijade, što zbog ograničenog broja sudionika u ovom radu nije bilo moguće provesti. Primjerice, procjenjivane bi osobe mogle imati izraženu psihopatiju i makijavelizam, ali ne i narcizam, ili bi mogle imati srednje izražene vrijednosti pojedine osobine Mračne trijade.

Sve u svemu, istraživanjem se ukazalo na važnost tjelesne privlačnosti kod procjene osobina druge osobe, njezine privlačnosti i broja prethodnih partnera. No, osim u kontekstu kratkoročne veze, kod procjena su se važnijima pokazale osobine Mračne trijade, čiji negativan utjecaj na procijenjenu privlačnosti, izuzev muškog narcizma koji žene smatraju poželjnim, nije mogao biti zasjenjen ni stereotipom „lijepo je dobro“. Stoga se kao zaključak ovog istraživanja nameće da je za osobe oba spola, ukoliko žele biti procijenjene poželjnima za vezu, važno da budu lijepe (kratkoročna veza) ili sa slabo izraženim crtama Mračne trijade (dugoročna veza). No, ukoliko se muškarcima čini teško dostići takav ideal, zasad se čini da je dovoljno da budu „glavni frajeri u gradu“ – ili se samo tako ponašaju - jer im takvo odstupanje od spomenutog žene neće bitnije zamjeriti.

ZAKLJUČAK

Istraživanjem je potvrđeno da neupoznati procjenjivači mogu dobro prepoznati i razlikovati osobine Mračne trijade temeljem opisa druge osobe, kao i da navedene osobine koriste u procjeni njezine privlačnosti za kratkoročnu i dugoročnu vezu te broja njezinih prethodnih seksualnih partnera. Dok muškarcima za kratkoročnu vezu nije bitna izraženost osobina Mračne trijade kod žene, ženama su manje privlačni muškarci s visoko izraženom Mračnom trijadom, dok izraženu samo pojedinu od Mračnih osobina toleriraju. U kontekstu privlačnosti za dugoročnu vezu, i žene i muškarci najmanje privlačnima procjenjuju osobe s visoko izraženom Mračnom trijadom, nešto povoljnije osobe s izraženom jednom od osobina Mračne trijade, a najpovoljnije one osobe kod kojih je cjelokupna Mračna trijada nisko izražena. Pritom žene podjednako privlačnim kao i muškarca s nisko izraženom Mračnom trijadom smatraju i muškarca s visoko izraženim samo

narcizmom. Percipirana izraženost osobina Mračne trijade također se pokazala relevantnom u kontekstu procjene broja prethodnih seksualnih partnera osobe, pri čemu su muškarci osobom s najviše partnera procijenili ženu s visoko izraženim svim osobinama Mračne trijade, dok su na suprotni pol smjestili ženu s nisko izraženim osobinama Mračne trijade. S druge strane, žene su procijenile da je muškarac s visoko izraženom Mračnom trijadom imao najviše seksualnih partnerica, dok se procijenjeni broj partnerica ostalih nije razlikovao. Kod svake procjene bitnom se pokazala i tjelesna privlačnost lica - i muškarci i žene su privlačnije osobe procjenjivali poželjnijima za kratkoročnu i dugoročnu vezu te su im pripisivali veći broj prethodnih seksualnih partnera. Ipak, ni kod jedne od procjena nije utvrđena interakcija osobina ličnosti i privlačnosti lica koja bi označavala aktivaciju stereotipa "lijepo je dobro".

LITERATURA

1. Abbey, A., Cozzarelli, C., McLaughlin, K. i Harnish, R. (1987). The effects of clothing and dyad sex composition on perceptions of sexual intent: Do women and men evaluate these cues differently. *Journal of Applied Social Psychology*, 17(2), 108-126. doi: 10.1111/j.1559-1816.1987.tb00304.x
2. Adams, H. M., Luevano, V. X. i Jonason, P. K. (2014). Risky business: Willingness to be caught in an extra-pair relationship, relationship experience and the dark triad. *Personality and Individual Differences*, 66, 204-207. doi: 10.1016/j.paid.2014.01.008
3. Ames, D. R., Rose, P. i Anderson, C. P. (2006). The NPI-16 as a short measure of narcissism. *Journal of Research in Personality*, 40, 440-450. doi:10.1016/j.jrp.2005.03.002
4. Berinsky, A., Huber, G. i Lenz, G. (2012). Evaluating online labor markets for experimental research: Amazon.com's Mechanical Turk. *Political Analysis*, 20(3), 351-368. doi:10.1093/pan/mpr057
5. Berk, L. (2008). Psihologija cjeloživotnog razvoja. Jastrebarsko: Naklada Slap.
6. Bogaert, A. F. i Fisher, W. A. (1995). Predictors of university men's number of sexual partners. *The Journal of Sex Research*, 32(2), 119-130. doi: 10.1080/00224499509551782
7. Botwin, M. D., Buss, D. M. i Shackelford, T. K. (1997). Personality and mate preferences: Five factors in mate selection and marital satisfaction. *Journal of Personality*, 65(1), 107-136. doi: 10.1111/j.1467-6494.1997.tb00531.x
8. Buhrmester, M., Kwang, T. i Gosling, S. D. (2011). Amazon's Mechanical Turk: A new source of inexpensive, yet high-quality, data? *Perspectives on psychological science*, 6(1), 3-5. doi: 10.1177/1745691610393980
9. Buss, D. M. (1989). Sex differences in human mate preferences: Evolutionary hypotheses tested in 37 cultures. *Behavioral and Brain Sciences*, 12(1), 1-14. doi: 10.1017/S0140525X00023992

21. Buss, D. M. (2012). *Evolucijska psihologija: Nova znanost o umu*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
22. Carter, G. L., Campbell, A. C. i Muncer, S. (2014). The Dark Triad personality: Attractiveness to women. *Personality and Individual Differences*, 56(1), 57-61. doi: 10.1016/j.paid.2013.08.021
23. Dion, K., Berscheid, E. i Walster, E. (1972). What is beautiful is good. *Journal of Personality and Social Psychology*, 24(3), 285-290. Pribavljeno s: <http://faculty.uncfsu.edu/tvancantfort/Syllabi/Gresearch/Readings/17Dion.pdf>
24. Eagly, A. H., Ashmore, R. D., Makhijani, M. G. i Longo, L. C. (1991). What is beautiful is good, but...: A meta-analytic review of research on the physical attractiveness stereotype. *Psychological Bulletin*, 110(1), 109-128. doi:10.1037/0033-2909.110.1.109
25. Furnham, A., Richards, S. C. i Paulhus, D. L. (2013). The Dark Triad of Personality: A 10 Year Review. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3), 199-216. doi: 10.1111/spc3.12018
26. Gangestad, S. W. i Simpson, J. A. (1990). Toward an evolutionary history of female sociosexual variation. *Journal of Personality*, 58(1), 69-96. doi: 10.1111/j.1467-6494.1990.tb00908.x
27. Gill, A. J., Oberlander, J. i Austin, E. (2006). Rating e-mail personality at zero acquaintance. *Personality and Individual Differences*, 40(3), 497-507. doi: 10.1016/j.paid.2005.06.027
28. Gosling, S. D., Augustine, A. A., Vazire, S., Holtzman, N. i Gaddis, S. (2011). Manifestations of personality in online social networks: Self-reported Facebook-related behaviors and observable profile information. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14(9), 483-488. doi: 10.1089/cyber.2010.0087
29. Howell, D. C. (2010). *Statistical methods for psychology* (7th edition). Belmont, CA: Cengage Learning.
30. Jauk, E., Neubauer, A. C., Mairunteregger, T., Pemp, S., Sieber, K. P. i Rauthmann, J. F. (2016). How alluring are dark personalities? The Dark Triad and attractiveness in speed dating. *European Journal of Personality*, 30(2), 125-138. doi: 10.1002/per.2040
31. Jonason, P. K., Li, N. P., Webster, G. D. i Schmitt, D. P. (2009). The Dark Triad: Facilitating a short-term mating strategy in men. *European Journal of Personality*, 23(1), 5-18. doi: 10.1002/per.698
10. Jonason, P. K. i Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological assessment*, 22(2), 420-432. doi:10.1037/a0019265
11. Jonason, P. K., Li, N. P. i Buss, D. M. (2010). The costs and benefits of the Dark Triad: Implications for mate poaching and mate retention tactics. *Personality and Individual Differences*, 48, 373-378. doi: 10.1016/j.paid.2009.11.003
12. Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P. i Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: A life history theory of the Dark Triad. *Review of General Psychology*, 16(2), 192-199. doi: 10.1037/a0027914
13. Jones, D. N. i Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21, 28-41. doi: 10.1177/1073191113514105
14. Kanazawa, S. (2003). Can evolutionary psychology explain reproductive behavior in the contemporary United States? *Sociological Quarterly*, 44, 291-302. doi: 10.1111/j. 1533-8525.2003.tb00559.x
15. Kruger, D. J., Fisher, M. i Jobling, I. (2003). Proper and dark heroes as dads and cads. *Human Nature*, 14 (3), 305-317. doi:10.1007/s12110-003-1008-y
16. Liddy-Judge, C. (2013). *The television anti-hero (doktorska disertacija)*. Dostupno na: <https://dspace.mic.ul.ie/bitstream/handle/10395/1987/Liddy-Judge?sequence=2>
17. Lorenzo, G. L., Biesanz, J. C. i Human, L. J. (2010). What is beautiful is good and more accurately understood physical attractiveness and accuracy in first impressions of personality. *Psychological Science*, 21(12), 1777-1782. doi: 10.1177/0956797610388048
18. Meltzer, A. L., McNulty, J. K., Jackson, G. L. i Karney, B. R. (2014). Men still value physical attractiveness in a long-term mate more than women: Rejoinder to Eastwick, Neff, Finkel, Luchies, and Hunt (2014). *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(3), 435-440. doi: 10.1037/a0035342
19. Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
20. Mlačić, B. i Goldberg, L. R. (2007). An analysis of a cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 168-177. doi: 10.1080/00223890701267993

32. Mlačić, B. i Šakić, I. (2008). The development of Croatian markers for the big-five personality model. *Društvena istraživanja*, 17(93-94), 223-246. Dostupno na: http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=35801
33. Paolacci, G., Chandler, J. i Ipeirotis, P. G. (2010). Running experiments on Amazon Mechanical Turk. *Judgment and Decision Making*, 5(5), 411-419. Dostupno na: <http://sjdm.cybermango.org/journal/10/10630a/jdm10630a.pdf>
34. Paulhus, D. L. i Williams, K. M. (2002). The dark triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and Psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556-563. doi: 10.1016/s0092-6566(02)00505-6
35. Paulhus, D. L., Neumann, C. S. i Hare, R. D. (u tisku). *Manual for the Self-Report Psychopathy scales*. Toronto: Multi-Health Systems.
36. Pavlović, T., Markotić, A., Škrlec, A. i Budimir, S. (2017). Procjena privlačnosti osobe za kratkoročnu i dugoročnu vezu s obzirom na informaciju o ambicioznosti i konzumaciji pornografije. *Oeconomicus*, 4, 20-31.
37. Peer, E., Brandimarte, L., Samat, S. i Acquisti, A. (2017). Beyond the Turk: Alternative platforms for crowdsourcing behavioral research. *Journal of Experimental Social Psychology*, 70, 153-163. doi: 10.1016/j.jesp.2017.01.006
38. Pincus, A. L., Ansell, E. B., Pimentel, C. A., Cain, N. M., Wright, A. G. C. i Levy, K. N. (2009). Initial construction and validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21, 365-379. doi: 10.1037/a0016530
39. Rauthmann, J. F. i Kolar, G. P. (2013). The perceived attractiveness and traits of the Dark Triad: Narcissists are perceived as hot, Machiavellians and psychopaths not. *Personality and Individual Differences*, 54, 582-586. doi: 10.1016/j.paid.2012.11.005
40. Schützwohl, A. (2006). Sex differences in jealousy: Information search and cognitive preoccupation. *Personality and Individual Differences*, 40, 285-292. doi: 10.1016/j.paid.2005.06.024
41. Seidman, G. i Miller, O. S. (2013). Effects of gender and physical attractiveness on visual attention to facebook profiles. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 16(1), 20-24. doi: 10.1089/cyber.2012.030
42. Shackelford, T.K., Buss, D.M. i Bennett, K. (2002). Forgiveness or breakup: Sex differences in responses to a partner's infidelity. *Cognition and Emotion*, 16(2), 299-307. doi: 10.1080/02699930143000202
43. Tadinac, M. i Hromatko, I. (2005). Sex differences in mate preferences: Testing some predictions from evolutionary theory. *Review of Psychology*, 11(1-2), 45-51. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/file/3070>
44. The numbers. (2017). Dostupno na: <http://www.the-numbers.com/movie>
45. Trivers, R. (1972). Parental investment and sexual selection. U B. Campbell (ur.), *Sexual selection and the descent of man* (str. 139-179). Chicago: Aldine Press.
46. Tversky, A. i Kahneman, D. (1991). Loss aversion and riskless choice: A reference dependent model. *Quarterly Journal of Economics*, 106, 1039-1061. Dostupno na: <http://www.w.shookrun.com/documents/lossaversiontvercah.pdf>
47. Wertag, A., Milas, G. i Mlačić, B. (2013, ožujak). Croatian Machiavellianism Scale and its relation with personality dimensions. Poster prezentacija na 1st World Conference on Personality, Stellenbosh, JAR.
48. Wiederman, W. M. i Hurst, S. R. (1998). Body size, physical attractiveness, and body image among young adult women: Relationship to sexual experience and sexual esteem. *The Journal of Sex Research*, 35(3), 272-281. doi: 10.1080/00224499809551943
49. Zimmerman, D. W. (1987). Comparative power of the Student t test and Mann-Whitney U test for unequal sample sizes and variances. *Journal of Experimental Education*, 55, 171-174. doi: 10.1080/00220973.1987.10806451

OVDJE MOŽE BITI VAŠA REKLAMA!!!

**OGLAŠAVAJTE SE U ČASOPISU
OECONOMICUS!**

www.znanstvenarijec.hr

E-mail:

oeconomicus.hr@gmail.com

Tel.:

+385 (0)91 5907561

Adresa: Ilica 376, 10 000 Zagreb, Hrvatska

Banka: Raiffeisen BANK, Zagreb

IBAN: HR6124840081107439424